

2. Kurnosov, U. (1964). *In education and work: Training of intellectuals in the Ukrainian SSR*. Kiyv: Scientific thought (in Ukr.)
3. Hahliuk, A. (2009). *Railway complex of Ukraine: genesis, functioning, prospects*. Kiyv: Kondor (in Ukr.)
4. Vertel, V. *Development of railway vocational education in Ukraine*. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3100>. (in Ukr.)
5. CSAHOP of Ukraine. F. P2. Op. 7. Case. 5655. Pgs. 9-11, 20, 61, 95.
6. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 132. Pg. 18.
7. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 719. Pgs. 73-89.
8. CSAHOP of Ukraine. F. 5193. Op. 1. Case. 421. Pgs. 2-6, 12.
9. Gurnak, V. (1982). *Trends in development and ways of improving the transport system of the Ukrainian SSR*. Kiyv: Knowledge USSR (in Rus.)
10. CSAHOP of Ukraine. F. 4924. Op. 19. Case. 67. Pgs. 2-13.
11. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 711. Pgs. 85-87.
12. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 715. Pgs. 7-27, 62-78.
13. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 655. Pg. 60.
14. CSAHOP of Ukraine. F. 4924. Op. 19. Case. 141. Pg. 41.
15. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 669. Pgs. 12-39.
16. CSAHOP of Ukraine. F. 4924. Op. 19. Case. 172. Pg. 27.
17. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 672. Pgs. 15-51.
18. CSAHOP of Ukraine. F. 4924. Op. 19. Case. 196. Pg. 4.
19. CSAHOP of Ukraine. F. 4924. Op. 19. Case. 67. Pgs. 3, 30.
20. CSAHOP of Ukraine. F. 4924. Op. 19. Case. 89. Pgs. 5-13.
21. CSAHOP of Ukraine. F. 4924. Op. 19. Case. 102. Pg. 3.
22. CSAPO of Ukraine. F. 1. Op. 77. Case. 695. Pgs. 35-69.

Abstract

Morozov A., Onishchenko S. Organization of training and skills development of the railway sector in the Ukrainian SSR during its reconstruction (1943-1950-ies).

Introduction. In the post-war period, the restoration of the production potential of rail transport of Ukrainian SSR required a significant replenishment of the industry's labor resources. The rebuilding of the railway infrastructure was largely dependent on the availability of trained personnel of mass trades and especially of highly skilled workers who were technically competent and efficient in managing railroad equipment, were able to improve and improve production, and to ensure the safety of trains.

The purpose of the paper is to highlight the organization of training and staffing of the railway industry of the Ukrainian SSR in the postwar period.

Results. The system of training qualified specialists was not the only important factor of scientific and technological progress. The level of the provision of railway transport by specialists who were able to use complex modern technology, gave the opportunity to develop production based on advanced technology.

Originality. The formation of the railway staff of the Ukrainian SSR and the improvement of their qualifications in the post-war reconstruction period remain little investigated, which determines the relevance of the presented study.

Conclusion. In the post-war days in the Ukrainian SSR, the formation and functioning of an extensive system of personnel training for mass occupations and skilled workers took place, which, in general, met the basic needs of the railroad transport of the republic. It played an important role in the formation of railway personnel, and became the main «channel» of replenishment of the industry by skilled specialists, taking into account the prospects and trends of the development of railways. However, the training system of skilled specialists was not the only important factor in scientific and technological progress.

Key words: railway industry, Ukrainian SSR, training, engineers, equipment, advanced training.

Одержано редакцією 21.09.2017
Прийнято до публікації 12.12.2017

УДК 94(477)«1990/2000»:332.2

О. О. Мазур

СТАН ЦУКРОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В 1990-х рр.

Статтю присвячено висвітленню чинників, які призвели до істотного скорочення цукрового виробництва в Україні в 1990-х роках. Прорахунки у функціонуванні вітчизняного цукробурякового комплексу аналізуються у порівнянні з досвідом провідних країн світу, які виробляють цукор.

Ключові слова: цукробуряковий комплекс, урожайність, середньорічні обсяги виробництва цукрових буряків, цукропереробна промисловість, собівартість, рентабельність, споживачі.

Постановка проблеми. Україна має довголітню традицію виробництва та експорту цукру. Ринок цукру завжди був одним з важливих секторів її продовольчого ринку. Однак за роки перехідного періоду цукрове виробництво в нашій країні істотно скоротилося і процес його руйнації продовжується дотепер. Традиційне значення і сприятливі агрокліматичні умови

автоматично не гарантують конкурентоспроможності цієї галузі ні зараз, ні в майбутньому. Щоб відродити цукровиробництво потрібні значні капіталовкладення, але важливою умовою поступу є також застосування наукової спадщини вітчизняної аграрної науки та критичне осмислення історичного досвіду розвитку галузі. Проблема створення і функціонування регульованого ринку цукру для сучасного етапу розвитку економіки України є досить актуальною. У зв'язку з цим доцільним є вивчення і аналіз як власного минулого досвіду, так і досвіду провідних країн світу, які виробляють цукор.

Мета. Автор статті ставить за мету проаналізувати особливості функціонування цукробурякового комплексу України в 1990-х роках. Визначити чинники, які призвели до значного скорочення цукровиробництва в нашій країні в зазначений період. А також окреслити можливі шляхи виходу цієї галузі з кризи сьогодні.

Аналіз останніх досліджень. Напевно, жоден інший сектор економіки України не справив надії, що з'явилися після проголошення її незалежності, так мало, як аграрний сектор. Що спричинило занепад сільського господарства взагалі, і цукрового підкомплексу зокрема? Наскільки політика, яка проводиться в аграрному секторі України з початку її незалежності, здатна зробити сільське господарство конкурентоспроможним на міжнародній арені і перетворити його в локомотив для розвитку всієї економіки країни? Історики, економісти, аграрії ґрунтовно вивчають ці питання. У цій площині заслуговують на увагу узагальнюючі публікації Української академії аграрних наук: «Сільське господарство України – від минулого до сьогодення» у 4 томах, зокрема I [1] та II [2] томи, праці М. В. Зубця [3], Ю. С. Коваленко [4], П. І. Коренюка [5], В. Юрчишина [6], А. М. Третяка [7].

Виклад основного матеріалу. На ринок цукру в Україні традиційно покладалися великі надії, а в 1990-х рр. – на зорі державної незалежності – надмірні. В середині 1990-х рр. у політичних колах і серед населення особливо популярним було хибне твердження про те, що лише за рахунок експорту цукру Україна зможе вирішити всі свої економічні проблеми і забезпечити добробут населення на рівні не нижчому, ніж у Західній Європі.

Всупереч цьому твердженню середньорічні обсяги виробництва цукрового буряку в Україні почали скорочуватись: з 43,8 млн. т в середньому за рік в 1986–1990 рр. до 31,3 млн. т – у 1991–1995 рр., 17,5 млн. т – у 1997 р., 15,5 млн. т – у 1998 р. та 13,2 млн. т – у 2000 р. Для порівняння в 1976–1980 рр. ці обсяги становили 53,9 млн. т в середньому за рік [8, 146]. Середньорічне виробництво цукру скоротилося відповідно з 5,0 до 1,6 млн. т [8, 120]. Урожайність знизилася з 267 ц/га (в середньому в 1986-1990 рр.) до 175 ц/га – в 1997 р. та 160 ц/га – в 1998 р. [8, 152]. Посівні площі під цукровими буряками скоротилися з 1607 тис. га в 1990 р. до 1475 тис. га – в 1995 р. та 856 тис. га – в 2000 р. [8, 137]. Таким чином, зібрана площа цукрових буряків у 2000 р., порівняно з 1990 р., зменшилася на 751 тис. га, тобто майже вдвічі.

Буряківництво – матеріаломістка галузь. На гектар посіву буряку прямі витрати в 1998–2000 рр. склали в більшості господарств 1400–1500 грн., або в 5 разів більше, ніж на гектар посіву соняшнику [9, 112]. Це ще один з факторів різкого скорочення посівних площ під цукровими буряками в 1990-х рр. Аналіз вищезазначених показників свідчить, що буряківництво в Україні в 1990-х рр. перебувало у кризовому стані і сподіватися на позитивний результат можна було лише за умови інтенсивної системи землеробства. В Європі ж, навпаки, середня урожайність цукрових буряків невинно зростала – з 1976 по 1990 рр. – на 25%, з 363 ц/га до 445 ц/га, а в світі за цей же період – на 16% – з 298 ц/га до 346 ц/га [6, 27].

Отже, обсяги виробництва і урожайність цукрових буряків в Україні ще до 1990-х рр. порівняно з європейським та світовим рівнями були меншими і протягом тривалого часу залишались у стані стагнації, замість того, щоб зростати, а з початку 1990-х рр. почали різко падати. Окрім того, білий цукор, що вироблявся в Україні, як правило, не відповідав міжнародним стандартам (за вмістом золи, кольором, зернистістю), тому на міжнародному ринку його можна було продати лише із знижкою.

Закономірно, що із загальним спадом у галузі погіршилися і економічні показники підприємств, які вирощували буряк, за наслідками його реалізації. В результаті в таких господарствах (різних форм власності) не було достатньої кількості матеріальних ресурсів, щоб інтенсифікувати галузь. А сподіватися на рентабельність вирощування цукрових буряків, за розрахунками економістів, можна було лише за умови, коли реальний урожай цукрових буряків складав би не нижче 300 ц/га [3, 57]. В 1990-х рр. за цією межею доцільності вирощу-

вання цукрових буряків знаходилося понад 70% бурякосіючих господарств. У 1990-х роках, наприклад, з 7,3 тис. таких господарств понад 3 тис. зібрали менше 100 ц/га, або по 66 ц/га в середньому, 1020 підприємств – від 101 до 125, або по 112,7 ц/га в середньому [8, 152]. Значна їх частина знаходилася в районах недостатньої зволоженості.

Виробництво цукру в Україні залежить не лише від виробництва цукрових буряків, а й від ефективності їх переробки. На початку 1990-х рр. в Україні було 192 цукрові заводи. Станом на 1 січня 1997 р. 165 з них було приватизовано [10, 183]. Однак приватизація була здебільшого формальною процедурою, в ході якої акції розподілялися між колективами та керівниками. До того ж, оскільки цукрова промисловість вважалася «стратегічною» галуззю в Україні, значні пакети акцій багатьох цукрових заводів держава залишила за собою. Внаслідок цього в цукровій промисловості майже не було проведено реструктуризацію за ринковими принципами.

Середній цукровий завод в Україні міг переробляти 2679 т цукрових буряків за добу, що майже втричі менше, ніж в середньому в країнах ЄС, де за добу на заводі перероблялося приблизно 7500 т. Лише 19 із 192 заводів в Україні в 1990-х рр. мали потужність понад 5000 т за добу [10, 183]. Для порівняння, у Франції в той час був завод потужністю 20 тис. т буряків на добу, а середня потужність по країні складала 10–12 тис. т за добу [6, 112]. Більше половини вітчизняних заводів були надзвичайно старими. Зі 192 заводів 58 було збудовано ще до 1860 р., а ще 66 – на межі століть [10, 185].

В середньому українські цукрові заводи потребували на виробництво 1 кг білого цукру вдвічі більше енергії ніж у країнах ЄС, а екстрагували лише 75% того цукру, що містився в цукрових буряках, водночас в Німеччині екстрагували 85%, а на найсучасніших заводах – до 90% цукру [10, 184]. Це зумовлювалося ще двома факторами – цукристістю і врожайністю цукрових буряків, які значно поступалися іноземним зразкам. Так, Франція з гектара одержувала 9 т цукру, а Україна – лише 3 т [6, 112].

У країнах Європи відбувалася постійна концентрація виробництва у цій галузі. Так, у Франції у 1970-х рр. існувало 102 цукрові заводи, а в кінці 1990-х рр. – 46. Подібні процеси відбувалися і в Німеччині. Так до об'єднання НДР і ФРН середня потужність заводів там була такою, як в Україні: на 53 заводах по 500 робітників перероблялося 2,6 тис. т буряків на добу. Нові власники збудували 3 великі цукрові заводи і закрили 15 дрібних. У розвиток цукрової промисловості нових східних земель було вкладено понад 1 млрд. марок [6, 87].

Потужність української цукропереробної промисловості в 1990-х рр. складала 0,5 млн. т цукрових буряків, або близько 55000 т білого цукру за добу. Отже, для переробки дуже великого врожаю, наприклад 51 млн. т, потрібно було б 100 днів, а для переробки врожаїв другої половини 1990-х рр. вистачило б 60 днів [8, 158]. Однак, через проблеми з організацією і постачанням, насамперед енергоносіїв, «цукрова кампанія» тривала значно довше. На цукрові заводи часто доставляли брудний, мерзлий буряк, через що вихід цукру скорочувався ще більше, а отже зростали витрати на переробку. Початкові значні втрати буряку спостерігалися ще в полі при збиранні недосконалою технікою, при зберіганні його в кагатах в невикритому вигляді під дією погодних умов і несвоєчасному вивезенні. Подальші втрати були пов'язані з транспортуванням на цукрові заводи з додатковими перевалками буряку на залізничних пунктах, зі зберіганням на приймальних пунктах цукрових заводів. Такі втрати сягали колосальних розмірів. Так, в 1985 р. вони склали 27,8% [9, 127]. В 1990-х рр. вони також були значними.

Через ці фактори в 1996 р. до середини грудня лише 100 цукрових заводів закінчили сезонну кампанію, було перероблено лише 20 з 26 млн. т цукрових буряків. Таким чином, потужності цукрової промисловості було завантажено лише на 50% [8, 157]. Окрім того, по мірі старіння заводів зростала різниця між теоретично розрахованою потужністю та потужністю, яку фактично вдавалося реалізувати.

В радянський період цукрові буряки були однією з найприбутковіших сільськогосподарських культур в АПК УРСР. В 1990-х рр. порушення паритету цін на сільськогосподарську і промислову продукцію, втрата східних ринків збуту цукру, низька купівельна спроможність населення, вимушений перехід сільського господарства на давальницькі умови переробки сировини на фоні хронічних неплатежів і невикритих заробітної плати призвели до штучного перевиробництва цукру. А нерозвинутість інфраструктури ринку (недостатність оптових бірж, складських приміщень, посередників) призвела до того, що цукор в цей період реалізовувався за цінами нижчими за його собівартість.

В 1996 р. середня ціна реалізації цукрових буряків в господарствах АПК України складала 32,9 дол./т (в США – 43 дол./т, в країнах Європи – 50–60 дол./т). В результаті рівень рентабельності виробництва цукрових буряків в господарствах Міністерства АПК України у 1996 р. був 3,5%, що на 25,4 пункта менше в порівнянні з 1990 р. [11, 213].

У відповідності до постанови Кабінету Міністрів України № 490 від 24 травня 1997 р. було встановлено мінімальну закупівельну ціну на цукрові буряки урожаю 1997 р. в розмірі 70 грн./т (без ПДВ), оптово-відпускну ціну на цукор-пісок – 1190 грн./т [11, 234]. Така мінімальна ціна на цукрові буряки була розрахована відносно їх урожайності 350 ц/га. Але необхідно зазначити, що за 10 років до цього лише в 1989 р. в Україні було досягнуто урожайності цукрових буряків 317 ц/га (в 1987 р. – 298 ц/га, в 1988 р. – 290 ц/га) [8, 152]. Отже, при такій ціні виробництво цукрових буряків в значній частині господарств було прогнозовано збитковим.

Планова собівартість буряків 67,8 грн./т розраховувалася відносно мінімальних обсягів обробки ґрунту і посівів, мінімуму застосування засобів захисту рослин, мінімуму внесення мінеральних добрив. Отже, закладаючи в ціну реалізації цю собівартість, Кабінет Міністрів України поставив господарства в такі фінансові умови, за яких вони і надалі не мали можливості виконувати в повному обсязі весь комплекс агротехнічних робіт. За таких обставин розраховувати на врожайність цукрових буряків в обсязі хоча б 350 ц/га не було підстав (для порівняння Франція в той час вирощувала по 700 ц/га) [6, 28].

Аналіз економічної ефективності функціонування в 1990-х рр. в Україні цукробурякового комплексу свідчить, що питома вага прибутку сільськогосподарського підприємства становила 9,6%, цукрового заводу – 18%, держави – 67,3%, торгівлі – 5,1%. Водночас частка витрат сільськогосподарського підприємства досягала 58,8%, заводу – 35,9%, торгівлі – 5,3% [11, 247]. В умовах гострої економічної кризи в цукробуряковому підкомплексі таку диспропорцію доцільно було виправити, щоб дати можливість сільському господарству піднятися на ноги.

З 1995 р. в зв'язку з відсутністю у цукрових заводів коштів для закупівлі сировини, буряки почали переробляти на давальницьких умовах. У результаті цього на ринку з'явився цукор сільськогосподарських виробників і цукрових заводів. В 1996 р. бурякосіючим господарствам, що постачали буряки на давальницьких умовах, було повернуто 2,4 млн. т цукру-піску (74% його загального виробництва) [10, 125]. Решта залишалася цукровим заводам в рахунок оплати за промислову переробку. Сільськогосподарські працівники, що одержали цукор у вигляді натуральної оплати, в умовах хронічної невивлати зарплати по декілька років реалізовували його по 500-600 грн./т, що було значно нижче його собівартості. За таких обставин цукор цукрових заводів не знаходив свого споживача. А в залежності від каналів реалізації ціни цукру-піску із цукрових буряків урожаю 1997 р. коливалися в межах 0,9–1,6 грн./кг. Так, розмір роздрібної ціни на цукор цукрових заводів був на рівні 1,6 грн./кг [10, 126], в той час як буряководи в умовах хронічної невивлати зарплати змушені були знижувати ціну на цукор.

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 490 з 1 вересня 1997 – до 1 вересня 1998 р. було запроваджено квоту поставки цукру на внутрішній ринок в обсязі 1,5 млн. т. Для того, щоб вчасно здійснити комплекс сільськогосподарських робіт, бурякосіючі господарства попередньо, до вересня 1997 р. уклали угоди на поставку їм пально-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, запчастин і техніки під цукор, який вони одержували потім із цукрових буряків 1997 р. на давальницьких умовах.

Цукровий завод за цукрові буряки квоти «А» (внутрішній ринок) платив 84 грн./т, також 25 кг цукру за одну тону зданого буряку за оптово-відпускною ціною 1190 грн./т, 650 кг свіжого жому по 412 грн./т, 10 кг меляси по 189 грн./т. Цукор, вироблений понад квоту «А», підлягав вільній реалізації лише за межами України. 25% цього цукру передавалося господарствам для внутрішнього споживання. Решта цукру реалізовувалася за межами кордону. 41% виручки цукру за кордоном передбачалося передавати цукровим заводам, 59% – бурякосіючим господарствам [11, 237].

У відповідності з Постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.97 р. № 1063 «Про забезпечення переробки цукрових буряків урожаю 1997 р.» на цукрові заводи під заставу їх високоліквідних матеріально-технічних ресурсів були направлені кредити на суму 300 млн. грн. під закупку сировини [10, 127]. Але, оскільки зношеність основних фондів на цукрових заводах складала 80%, їх ліквідність була дуже низькою. Основні фонди цукрових заводів (за невеликим винятком) для банків у якості застави під кредит не складали ніякого інтересу.

Банківська система України в той період ще перебувала у стадії становлення, а кредитні ресурси українських банків були незначні. Тому для цієї мети почали залучати кредити із-за кордону, а заставою став виступати майбутній цукор. При цьому, у разі, коли цукровий завод не повертав вчасно кредит, він віддавав банку в 2 рази більше цукру. Цукор під заставу приймався по 600 грн./т. Конкуренція на ринку цукру також не сприяла стабілізації галузі. Не виправдалися надії на можливість експорту вітчизняного цукру до Росії, навпаки найближчі до неї області легальними і нелегальними шляхами постачалися цукром, який вона виробляла з тростинного цукру-сирцю.

Висновки. Таким чином, можна обґрунтовано стверджувати, що в 1990-х рр. цукробурякова галузь України перебувала в глибокому кризовому стані. Сподіватися на рентабельність цукровиробництва можна було лише за умови, коли б реальний урожай цукрових буряків був не нижчим 300 ц/га. Нижчі показники вели господарства до збитків. В кінці 1990-х рр. в Україні за межею доцільності вирощування буряків знаходилося понад 4 тис. господарств. Зокрема, в 1999 р. з 7,3 тис. бурякосіючих господарств України понад 3 тис. зібрали менше 100 ц/га, або по 66,3 ц/га в середньому. Собівартість вітчизняного цукру була високою також за рахунок низького відсотку його вилучення з цукрових буряків. Окрім того, білий цукор, який вироблявся в Україні, як правило не відповідав міжнародним стандартам (за вмістом золи, кольором, зернистістю). Тому об'єктивний аналіз показав, що в порівнянні з іншими країнами наша сировина могла бути конкурентоспроможною, перш за все на внутрішньому ринку.

Також обґрунтованим видається висновок про те, що конкурентоспроможність не є автоматичним наслідком традиційного значення тієї чи іншої галузі. В радянський період виробництво цукру (як і інших сільськогосподарських продуктів) в Україні визначалося планом, а тому, з точки зору критеріїв ринкової економіки, тут не обійшлося без істотних викривлень. Сприятливі агрокліматичні умови, високоякісні українські ґрунти також автоматично не гарантують конкурентоспроможності галузі в майбутньому, тому що без ефективною переробної промисловості навіть найкращі врожаї буряку не забезпечать цю конкурентоспроможність. Окрім того, українські ґрунти – дефіцитний ресурс, і він може мати альтернативне застосування. Наприклад, якщо на тій же площі інтенсивно вирощувати пшеницю, то прибутки від її реалізації будуть більшими, ніж від реалізації цукрового буряку. Сьогодні існує великий дефіцит головних ресурсів, необхідних для розвитку цукрової промисловості, а саме, капіталу і енергії. І за нинішніх умов (часті зміни політики зі зворотною дією, корупція) не дивно, що до цього часу інвестиції в цю галузь обмежені. Тому, чи буде українська цукрова промисловість розвиватися в майбутньому, чи стане на шлях інтенсифікації, чи будуть приватні інвестори зацікавлені вкладати в неї капітал, залежить у першу чергу від інвестиційного клімату в Україні.

Список використаної літератури

1. Сільське господарство України – від минулого до сьогодення : у 4 т. – Т. 1 : Землеробство України: від праслов'ян через події XIX і XX століть до наших днів / М. В. Зубець, В. А. Вергунов, В. І. Власов, В. М. Костев, П. П. Панченко. – К. : Аграрна наука, 2005. – 280 с.
2. Сільське господарство – від минулого до сьогодення : у 4 т. – Т. 2 : Від становлення земельних відносин до комплексної механізації виробництва / М. Зубець, В. Власов, І. Годунов та ін. – К. : Аграрна наука, 2005. – 280 с.
3. Зубець М. В. Напрями економічного зростання агропромислового комплексу України / М. В. Зубець. – К. : Аграрна наука, 1999. – 156 с.
4. Коваленко Ю. С. Сільськогосподарське підприємство в ринковому середовищі / Ю. С. Коваленко. – К. : ІАЕ УААН, 2000. – 204 с.
5. Коренюк П. І. Роль сировинної бази у формуванні стратегії національної продовольчої безпеки України в XXI ст. / П. І. Коренюк, О. В. Савченко. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – 316 с.
6. Юрчишин В. Сільське господарство України в порівнянні з іншими країнами / В. Юрчишин. – К. : ІАЕ УААН, 1997. – 134 с.
7. Третяк А. М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні : навч. посіб. / А. М. Третяк. – К. : Аграрна наука, 2002. – 280 с.
8. Статистичний щорічник України за 2013 рік. – Держ. служба статистики України. – К., 2014. – 527 с.
9. Сільське господарство України за 2013 рік.: стат. зб. – Держ. служба статистики України. – К., 2014. – 506 с.
10. Підприємництво в аграрній сфері економіки / М. Й. Малік, Ю. О. Лупенко, Л. П. Романова ; за ред. П. Т. Саблука. – К. : ІАЕ УААН, 1997. – 420 с.
11. Агропромисловий комплекс України: стан та перспективи розвитку (1990–2000) / за ред. П. Т. Саблука, М. Я. Дем'яненка, М. Ф. Кропивки. – К. : ІАЕ УААН, 1999. – 335 с.

References

1. Zubets, M. et al. (2005). *Agriculture of Ukraine – from the past to the present, vol. 1: Agriculture of Ukraine: from the orthodoxy through the events of the XIX and XX centuries to the present day*. Kyiv. (in Ukr.)
2. Zubets, M. et al. (2005). *Agriculture of Ukraine – from the past to the present, vol. 2: From the formation of land relations to the complex mechanization of production*. Kyiv. (in Ukr.)
3. Zubets, M. (1999). *Areas of economic growth of the agro-industrial complex of Ukraine*. Kyiv. (in Ukr.)
4. Kovalenko, Yu. (2000). *An agricultural enterprise in a market environment*. Kyiv. (in Ukr.)
5. Korenyuk, P. & Savchenko, O. (2001). *The role of the raw material base in shaping the national food security strategy of Ukraine in the XXI century*. Kyiv. (in Ukr.)
6. Yurchishin, V. (1997). *Agriculture of Ukraine in comparison with other countries*. Kyiv. (in Ukr.)
7. Tretyak, A. (2002). *History of land relations and land management in Ukraine: teach manual*. Kyiv. (in Ukr.)
8. (2014). *Statistical annual book of Ukraine for 2013. State statistic service of Ukraine*. Kyiv. (in Ukr.)
9. (2014). *Agriculture of Ukraine for 2013. State statistic service of Ukraine*. Kyiv. (in Ukr.)
10. Malik, M., Lupenko, Yu., Romanova, L. (1997). *Entrepreneurship in the agrarian sector of the economy*. Kyiv. (in Ukr.)
11. Sabluk, P., Demyanenko, M., Kropivka, M. (1999). *Agro-industrial complex of Ukraine: the state and prospects of development (1990-2000)*. Kyiv. (in Ukr.)

Abstract

Mazur O. Condition of the sugar industry of Ukraine in 1990's.

Introduction. *The sugar market has always been one of the most important sectors of the Ukrainian food market. However, over the years of the transition period, sugar production in our country has declined significantly and the process of its destruction continues. In order to revive this industry, significant investment is required, but it is also important to study and analyze both the domestic and foreign past experience of sugar beet-breeding.*

Purpose. *Identify the factors that led to a significant reduction in sugar production in Ukraine in the 1990s. Consider possible ways out of this industry from the crisis today.*

Results. *In the 1990's, hopes were placed on the sugar market in Ukraine. The false statement that only by the export of sugar Ukraine will be able to solve all its economic problems is popular. Contrary to this statement, the average annual production volumes, crop yield and crop area under sugar beet began to decrease rapidly since the beginning of the 1990s. The efficiency of the Ukrainian sugar industry was also low. The capacities of sugar factories were three times smaller than the average in the EU, with more than half of them built in the XIX century – at the beginning of the XX century, depreciation of their fixed assets amounted to 80%. As a result, the level of profitability of sugar beet production in 1996 was 3.5%, which is 25.4 points less than in 1990.*

Originality. *Consequently, competitiveness is not an automatic consequence of the traditional value of a sector. In the Soviet period, sugar production in Ukraine was determined by the plan, and therefore the laws of the market economy were distorted. High-quality Ukrainian soils do not automatically guarantee the competitiveness of the industry in the future, because it is impossible without an efficient processing industry.*

Conclusion. *Thus, in the 1990s, Ukraine's sugar refineries were in deep crisis. Hoping for its profitability was possible only if the actual crop of beets was not lower than 300 c / ha. In the late 1990's in Ukraine, there were 4 thousand farms, which did not grow half of this indicator, beyond the limits of the cultivation of beet. The cost of domestic sugar was also high due to the low percentage of its extraction from beets and low sugar content of root crops. In addition, white Ukrainian sugar, as a rule, did not meet international standards. Therefore, will the Ukrainian sugar industry develop in the future, whether it will be on the way of intensification, or private investors will be interested in investing in it, depends on the investment climate in Ukraine.*

Key words: *sugar-beet complex, yield, average annual production of sugar beet, sugar refining industry, cost, profitability, consumers.*

Одержано редакцією 21.11.2017
Прийнято до публікації 12.12.2017

